

EESTI MAJANDUS

TÖÖSTUSE, KAUBANDUSE JA RAHANDUSE AJAKIRI

Tellimise hind: aasta lõpuni Emk. 880.- Väljamaale Emk. 1760.-
1. juulini " 380.- " " " 760.-

Toimetus: Pikk tän. 15, Tallinnas. Talitus: Lai tän. 38, Graafiline Ühing „Kiri“. Telef. 18-66

3. köide.

Tallinnas, 25. augustil 1923.

Nr. 27.

Sisu: Toimetuse kommentaar. V. Grohmann: Töökaitse seadusandlus Eestis. Prof. J. Filippov: Kiri Saksamaalt. Sise- ja väljamaa kroonika. Teated ettevõtete tegevusest. Isiklikud teated. Raha- ja kaubaturu ülevaated.

Tallinnas, 24. augustil 1923.

Eesti väliskaubandus Eesti sissevedu ja esimesel pool-aastal 1923 väljavedu esimese kuue kuu jooksul oli Statistika

Keskbüroo kokkuvõtete põhjal kahel viimasel aastal (milj. Emk.):

	Sissevedu	Väljavedu	Sissevedu välja- veost suurem
1923	4.240,2	2.688,1	1.552,1
1922	2.172,0	1.714,8	457,2
Kasvamine võr- reldes eelmise aastaga . . .	2.068,2	973,3	1.094,9
Kasvamise %	95,4	56,7	239

Sellega on väljavedu käesoleva aasta esimesel poolel umbes ühe miljardi ja sissevedu umbes kahe miljardi marga võrra kasvanud, mille tagajärjel meie poolaasta oleme lõpetanud enam kui 1½ miljardilise passiv-saldoga eelmise aasta poole miljardi asemel. Muidugi tuleb siin arvesse võtta ka võimalikka vigu meie väliskaubanduse statistikas. Maksuinspektori kartusel kalduvad eksportöörid oma väljavedu madalama hinnaga üles andma, kui nad tegelikult saavad, ja teiselt poolt annavad importöörid selsamal põhjusel omad kaubad kallimalt üles. Kuid ühte fakti on igatahes ka selle (arvatavasti) puuduliku statistika põhjal võimalik konstateerida ja nimelt, et meie sissevedu kiiremini on kasvanud kui väljavedu.

Üksikute kauba gruppide järgi kujunes selle aasta sissevedu, võrreldes läinud aastaga, nagu alamal:

Sissevedu (milj. Emk.):

	1923	1922	1923. a. roh- kem (+) ehk vähem (-) sisse veetud
Toiduained, põl- lusaadused . . .	487,2		
Toiduained, kar- jasaadused . . .	2,5		
Kala ja kalakaup	95,6		
Muud toidu- ja maitseained, piir- ritus ja joogid	577,3		
Elusloomad ja linnud . . .	2,1	0,5	+ 1,6
Nahk, nahakaup ja muud looma- saadused . . .	125,9	66,5	+ 59,4
Seemned ja elus- taimed . . .	12,7	13,6	- 0,9
Puu ja puutöös- tuse saadused . . .	25,2	14,5	+ 10,7
Paber, paberi- kaup ja trükitöö	91,6	92,8	- 1,2
Puuvill, lina j.m. kiuained . . .	375,5		
Tekstiiltööstuse saadused . . .	506,6		
Metallid . . .	144,8		
Metallkaubad . . .	284,3		
Põllutöömashinad ja riistad . . .	322,2		
Muud töö- ja jõu- masinad, trans- portabinõud . . .	528,2		
Instrumendid, aparaadid, las- keriistad . . .	56,5		
		429,1	+ 211,9
		882,1	+ 495,2
		906,9	+ 630,8
		636,5	+ 526,1

Kivid, mullad ja nende saadused	90,2	54,9	+	35,3
Kivisüsi, koks, põlevkivi . . .	125,2	327,1		
Õlid, rasvad, vaigud, nendesaad.	201,9			
Väetisained . . .	28,5	162,3		
Keemiaained, värvid, aptegikaup	133,8			
Kunstikaubad, muusikariistad ja muud . . .	31,5	42,5	-	11,0

Nagu sellest näha, on meie sissevedu kõigil tähtsamatel aladel suuremõduliselt kasvanud, ainult paberi ja seemnete sissevedu on endiseks jäänud. Kõige suurem absoluutne kasvamine on masinate gruppis, mille alla küll ka käivad veoabinõud (automobiilid). Sissevedu selles gruppis on eelmise aastaga võrreldes enam kui kolmekordseks tõusnud. Selle produktiivse sisseveo üle võiks rõõmustada, kui mitte igaühel teada ei oleks, et suur osa sisseveetud masinatest on läinud kahtlase tulevikuga ettevõtete käimapanemiseks, mis tulevikus meie rahvamajandusele samaladiliseks ristiks võivad saada, kui praegused veneaegsed metallivabrikud seda on. Nii sama on meil ka alased, kus ülekapitaliseerimise tundemärgid ennast tunda annavad (seisvad ladumismasinad!). Tekstiili alal oleme suutnud tasakaalu alal hoida. Tekstiilitööstuse saadusi on isegi natuke rohkem välja veetud, kui sisse veetud, tooresaine (lina) väljavedu katab tooresaine (puuvilla) sisseveo mitmekordselt. Kõige kurvemad on väljaveetud toidu- ja maitseainete sisseveo alal. Toiduainete sisseveo väljavedu oli (milj. Emk.):

	1923	1922	Kasvamise (+) või kahanemine (-)
Sissevedu . . .	1.162,6	636,5	+ 526,1
Väljavedu . . .	369,4	581,3	- 211,9
Puudujääk . . .	793,2	55,2	

Kuna mineval aastal toiduainete sisseveo väljavedu peaaegu tasakaalus oli, on tänavaaastane sisseveo ülekaal ligi 800 milj. marka, mis ühelt poolt on tulnud sisseveo suurenemisest ja teiselt - väljaveo langesest. Siin on kahtlemata meie väliskaubanduse kõige kõrgem punkt, mille parandamiseks eestkäit samme tuleb astuda. Kui toiduainete väljavedu ka ainult üldise väljaveo kasvamisega sammu oleks pidanud, siis oleks väljavedu selles gruppis olnud üle 900 miljoni ja auk meie kaubandus-

bilansis 500 miljoni võrra vähem, missugusel juhtumisel ka Eesti Panga valuutareservid terved oleks olnud. Meie kaubandusbilansi passiviteet kasvas küll peaaesjalikult sisseveo suurenemise arvel, kuid see sisseveo suurenemine ei oleks meile pooltki nii raskena tundunud, poleks mitte samal ajal põllusaaduste väljavedu tagurpidi läinud. Kui toiduainete grupp sisseveo ja väljaveo andmetest maha arvata, siis oli ülejääva kaubanduse kasvamine (milj. mk.):

	Sissevedu	Väljavedu
1923	3.077,6	2.318,7
1922	1.535,5	1.133,5

Kasvamise % 101 105

Teiste sõnadega - väljavedu kasvab samas tempos nagu sissevedugi, ainult muutused toiduainete gruppis tõid esile kaubandusbilansi võrdleva halvenemise, mitte aga kapitaal-väärtuste sissevedu, nagu mõnelt poolt tõendatakse.

Sel puhul on huvitav meelde tuletada, et meil aasta vahetusel mitmel korral toonitati, maa olla kaupadega mõnel alal mitmeks aastaks varustatud, sellepärast olla sisseveo vähenemist oodata. Meil on teadmata, kas maa kaupadest vahepeal on tühenenud, aga igatahes näitavad meie väliskaubanduse andmed, kuidas laenuede poliitikaga võib „kaubandust elustada“ ka seal, kus seda kõige vähem oodatakse.

Väljaveos, mille kohta andmed gruppide kaupa alamtöötud tabelis leida, väärivad tähelepanu muutused toiduainete gruppis. Vilja väljavedu on sel aastal täitsa seisnud, kuna see mineval aastal suured summad andis. Selle vastu on suuresti kasvanud või väljavedu (selle aasta 6 kuu jooksul 54.000 puuda, kogu 1922. a. jooksul 63.000 puuda). Suuresti on kasvanud puu ja puusaaduste (peaaesjalikult vineeri arvel), paberi ja lina väljavedu, kuna tagurpidi on läinud ainult põllusaaduste (teravilja ja seemnete) väljavedu.

Väljavedu (milj. Emk.):

	1923	1922	1923. a. rohkem (+) või vähem (-) välja veetud
Toiduained, põllusaadused . . .	29,1	581,3	- 211,9
Toiduained, karjasaadused . . .	254,4		
Kalaja kalakaup	1,3		
Muud toidu- ja maitseained, piiritus ja joogid	84,6		
Kokku	369,4		

Elusloomad ja linnud . . .	64,4	28,5	+	35,9
Nahk, nahakaup ja muud loomasaadused . . .	51,5	10,7	+	40,8
Seemned ja elustaimed . . .	8,7	23,9	-	15,2
Puu ja puutööst. saadused . . .	382,7	238,3	+	144,4
Paber ja trükitöö	226,7	34,3	+	192,4
Puuvill, lina ja m. kiuaained . .	946,1	729,5	+	759,5
Tekstiiltööstuse saadused . . .	542,9			
Metallid . . .	30,9	16,7	+	18,0
Metallkaubad . .	3,8			
Põllutöömashinad ja riistad . . .	1,6	21,6	+	19,8
Muud töö ja jõumashinad . . .	10,0			
Instrumendid, aparaadid ja laskeriistad . .	10,0			
Kivid, mullad jne.	20,2	21,2	-	1,2
Kivisüsi, koks, põlevkivi . . .	0,0	1,2	-	0,2
Õlid, rasvad, väigud jne.	1,2			
Väetisained . . .	0,6	17,1	+	11,4
Keemiaained, värv, aptegikaup	16,5			
Kunstikaubad, muusikariistad ja muud . . .	0,7	0,1	+	0,6

Likvidatsioon algus veneaegses metallitööstuses.

Kaubamaja J. Puchk ja Pojad on „Ilmarise“ aktsiate enamus muretsenud

ja otsustanud osa vabrikuruumest jahveskiks ümber ehitada. Siseturu nõudmistele vastav osa vabriku töökodadest jääb töötama endisel alal.

Kahju, et seda juba paari aasta eest ei tehtud, ja enne miljonisi kooliraha tuli maksta, kui leiti misjaoks vabrikut võib otstarbekohaselt kasutada. Loodame, et uus ala õnnelikult on valitud.

Jääb ainult oodata uusi Edisonisid, kes üles leiaks, mis „veskiteks“ meie teised surma vaakuvad metallitehased kõlbavad ümber ehitada.

Töökaitse seadusandlus Eestis.

Voldemar Grohmann.

Töökaitse seadustiku ülesandeks laemas mõttes on töölise elu, tervise ja kõlbluse kaitsemine ja korralliku palgasaamise kindlustamine temale. Nii ühele kui teisele nimetatud ülesannetest pühendab meil maksev seadustik õige palju tähelepanu, vaatamata selle peale, et ta mainitud suhtes kõigiti täielik pole.

Töölise elu, tervise ja kõlbluse eest on selles mõttes hoolitsetud, et püütakse tööstusettevõtteid nii seada, et neis võimalikult kõrvaldatud ehk vähendatud oleksid need hädaohud ja pahed, mis iga ettevõttega seotud; teiseks pakub töökaitse seadustik kaitset nõrgematele, kes iseäralist hooldamist vajavad, s. t. naistele ja lastele, ning lõpuks hoolitseb ta tööpäeva normaal pikuse ja tarviliku puhkeaja eest.

Tööstusettevõtete korraldamise kohta eelpool kirjeldatud sihis ei sisaldu seaduses eneses peaaegu mitte midagi, kui mitte arvesse võtta § 88 miitemidagi ütlevat lauset, et ettevõtjad hea korra alalhoidmiseks ettevõttes vastavaid abinõusid peavad tarvitama. Mainitud küsimuse lahendamise jätab seadus täies ulatuses administratiivvõimu hoolde töö- ja hoolekandeministri näol. Viimane kohustub üldiseid reeglid maksma panema, mis töölise elu, tervise ja kõlbluse kaitse kindlustaksid töö ajal ja nende viibimisel vabriku juure kuuluvates ruumes.

Peale selle võimaldab seadus linna omavalitsustele sunduslike määruste maksmapaneku, mis vabrikule, käsitöökodade ja äriettevõtete sanitaarolusi reguleeriks. Lõpuks võib töölise kinnitushisuse peakoosolek ühisuse liigetele sunduslike määrusi välja töötada, mis ettevaate abinõusid käsitaksid tööde juures.

Nii võib siis sunduslike määrusi kolmelt orgaanilt oodata. Muidugi on siin tähtis, et iga orgaani võimupiirid kindlaks määratud oleks. Kinnitushisuste suhtes on seda kerge teha, sest nende sunduslike määruste sisu on kaunis selge: neis võivad kõne alla tulla ainult need küsimused, mis töö- ja hoolekandeministri üldistes reeglites puudutatud pole. Palju võimalikumad on kokkupõrked ministri ja linnavolikogude kompetentsi küsimuses, iseäranis, kui viimastel vahel kaldumus tekkib, omi võimupiire laiendatult näha ja sunduslike määrustes küsimusi käsitada, mis neid sugugi ei puuduta. Näitusena

võiks nimetada Tallinnas linnavolikogu poolt kokku seatud sunduslikke määrusi tubakavabrikute kohta.

Et töö- ja hoolekandeministri ja linnavolikogude kompetentsile piirjoont tõmmata, andis Vene senat omal ajal juhtnõu, mille põhjal linnavolikogude sunduslikud määrused võisid sisaldada: 1) tööstusettevõtete head korda tingivaid üldiseid sanitaarnõudmisi, näit. õhu, vee ja maapinna tervishoidline puhtus ja ümbruskonna sanitaarnõudeid mitte rahuldavate mõjude kõrvaldamine ettevõttest, ja 2) tervishoidlisi nõudeid tööliste elukorterite sisseadmisel ja korrahoidmisel.

Kõiki muid tööstusettevõtete tervishoidlisi, töö- ja elutingimisi reglementeerib töö- ja hoolekandeminister, näituseks olgu nimetatud tööliste elu ja tervise kaitse, kui nad ruumides töötavad, millede tehniliseks ülesandeks on tööharu iseäraldustest tingitud halbade mõjude kõrvaldamine.

Praegu maksavad 1913. aasta määrused ettevaate abinõude kohta tööstusettevõtetes. Neis sisalduvad nõudmised valgustuse, ventilatsiooni, sissekäikude korraldamise, treppide ja põrandate suhtes, ning töötamisjäänuste, kahjulikkude gaaside, aurude ja tolmu kõrvaldamise kohta. Reguleeritakse aurukatelde, aparaatide, mootorite ja tõstemasinate järelvalve kord ja nõutakse hädaohlikkude kohtade, nagu transmissioonide ja täidesaatvate mehanismide eraldamist. Edasi leiduvad kaitsereeglid elektrotehniliste sisseadete kohta tööstusettevõtetes ja nõudmised vabrikute sisseadmise suhtes, kus seatina preparaate valmistatakse.

Iseäralise seaduse kaitse all seisavad naised, lapsed ja alaealised. Kõige pealt on vanadus piiratud, mis ajast lapsi tööle tohib võtta. Seadus nimetab selleks piiriks 12 aasta vanaduse, kuid avalikkude algkoolide seaduse järele võivad selle ealised lapsed ainult sarnasel juhtumisel palgalsele tööle asuda, kui nad enam koolisundusele ei allu. 1922. aastal ratifitseeris riigikogu rahvusvahelise konventsiooni, mille põhjal keelatud on lapsi tööstusettevõtetesse palgata, enne kui nad 14 aastaseks on saanud. Selle põhjal esitati nüüd riigikogule seaduse eelnõu, mis maksvaid seadusi nimetatud konventsiooniga kokkõlastaks.

Peale selle on keelatud nooremaid kui 15 aastaseid lapsi sarnaste tööde juure lasta, mis oma iseloomu poolest tervisevastased ehk lastele kurnavad on. Töö-

ja hoolekandeminister määrab, missuguseid töid eelpool nimetute hulka tuleb arvata. 1884. aastal kuulutati sellekohane nimekiri välja, kus 38 mitmesugust tööliiki nimetatud on. Lastele kuni 17 aasta vanaduseni ja naistele on öötöö keelatud, kusjuures öösiseks ajaks loetakse ühe vahetusega töötamise puhul ajavahe kella 9 õhtul kuni kella 5 hommikul, ja kahe ehk rohkem vahetustega töötamise puhul — kella 10 õhtul kuni kella 4 hommikul. See korraldus on, nähtavasti, mõne meie ettevõtja poolt unustusse jäetud, sest viimasel ajal on mitu juhtumist avalikuks tulnud, kus meie silmapaistvamates vabrikutes naised öösel tööd tegid. Oli isegi sarnane juhtumine, kus naised kollektiivpalvega esinesid, neile öötöö jätkamist lubada. Muidugi ei võidud sarnast palvet rahuldada, sest seaduse järele oleks võidud sarnast luba ainult mõnel iseäralikul juhtumisel anda, näituseks, peale pikemat tööseisakut mõne õnnetu juhtumise tagajärjel.

1919. aastal Washingtonis ärapeetud rahvusvahelisel konverentsil võeti konventsioon vastu, mille põhjal öötöö naistele ja alla 18 aasta vanustele lastele keelatud on, kusjuures öine puhkus vähemalt 11 tundi järjestikku kestma peab, võttes oma alla tingimata ajavahe kella 10-st õhtu kella 5-ni hommikul. Et nimetatud konventsioon ka meie poolt on ratifitseeritud, on tingimata tarvilik maksvaid seadusi konventsiooni nõuetele vastavalt muuta. Vastav seaduse eelnõu on juba riigikogule esitatud; muudatused vaja läbi viia järgmistes punktides: öötöö keeld 17 aasta pealt 18 aasta peale, lühendatud öise puhkuse (kella 10-dest õhtul kella 4-ni hommikul) ärakaotamine kahe ehk rohkem vahetustega töötamise korral, öötöö keelu ulatuse laiendamine peale vabrikute, käsitöökodade ja mäetööstusettevõtete ka ehitus- ja transport-tööde peale.

Peale selle keelab seadus naistele töötamise kaevandustes ja võtab neid iseäralise kaitse alla sünnitamisjuhtumistel, keelates haigekassa liigetele tööleilmumise vähemalt nelja nädala jooksul peale sünnitamist. Viimane määrus ei vasta Washingtoni konventsioonile naiste töötamise kohta enne ja pärast sünnitamist; nimetatud määruste põhjal on naised tööst vabastatud kuus nädalat enne ja 6 nädalat peale sünnitamist. Sarnast nõudmist ei saa liialdatuks tunnistamata jätta; ta tekkis, nagu kaheksatunnilise tööpäeva konventsioongi, liialdatud vaimustuse saavutusena Versailles

les rahulepinguga hoogu saanud ideest, töölistele luua laia ulatusega seadustikku rahvusvahelistel alustel. Töö katkestamist sünnitamise puhul nii pikaks ajaks ei nõua, vähemalt meil mitte, naise terviselised huvid, teise küljest aga viiks ta naise tööjõu üldise tarvitamise kahanemisele, sest sünnitamise puhul peaks naisele 12 nädala jooksul teenistuskohal alal hoitama, kuna asetajat kaugelki alati kerge leida pole, kui sünnitaja enam-vähem kvalifitseeritud tööline on. Eelmist arvesse võttes, ei ole meil esialgu nimetatud konventsiooni riigikogule ratifitseerimiseks esitatud, missuguse asjaolu puhul riigikogu liige Johanson valitsuse poole järelepärimisega pööras. Uue haiguskindlustuseaduse eelnõu, mis juba riigikogu komisjonis läbi vaadatud, sisaldab järgmist: naisterahvaid, kes haigekassa liikmed on, ei ole lubatud lepingu põhjal tööle lasta kuue nädala jooksul peale sünnitamist. Nendel on õigus töölt lahkuda haiguse korral arstitunnistuse ettenäitamisel, et ta vististi kahe nädala jooksul sünnitab, ja kui ta oma last imetab, lapse imetamiseks tööaja jooksul kaks pooletunnist puhkust saada. Nii siis vastab töölt äraoleku aeg konventsiooni nõuetele, kuna sünnitamise eel kahest nädalast küllalt arvatakse olevat.

Iga tööseadustiku kaaluvamaks osaks on tööpäeva pikkuse normeerimine. Kuid, peab tähendama, et nii kõrgele arenenud tööstusega maad, nagu Inglismaa ja Saksamaa seadusandlist tööpäeva pikkuse normeerimist ei tunne, selle peale vaatamata maksab neis mõlemis kaheksatunniline tööpäev. Inglismaal viidi ta läbi kollektiivlepingu teel, Saksamaal—Demobilmachungsamt'i korraldusega. Eestis tuleb ka kaheksatunnilist tööpäeva läbiviiduks lugeda. Küsimus seisab ainult selles, kas seda seadusandlisel teel tehti. Lugu on nimelt nii, et kaheksatunnilisest tööpäevast ainult kahe, 1918. aastal „Riigi Teatajas“ avaldatud aktis kõneldakse. Esiteks ilmus 16. novembril 1918. aastal ajutise valitsuse üleskutse „Eesti vabariigi kodanikkudele“, kus järgmine lause leidub: „8-tunniline tööpäev tööstuses ja kaubanduses hakkab uuesti maksma. Samal päeval avaldas tööminister päevakäsu nr. 1 järgmise sisuga: „Eesti Maanõukogu Vanematekogu ja Ajutine Valitsus tunnistasid 8-tunnilise tööpäeva maksvaks. Panen ametisse määratud riigiametnikkudele, omavalitsuse asutustele ja ametiühisustele ette Maanõukogu Vanematekogu ja E. V. Valitsuse otsuste

täitmise järele valvata ja nende rikkumise juhtumistest minule teatada.“

Õieti on sellel vähe tähtsust, kas kaheksatunniline tööpäev seadusandlisel või mõnel muul teel maksma pandi, sest mingit nuhtlus-sanktsiooni ei ole tema täitmatajätmise eest ettenähtud. Nii et meil püsib õieti kaheksatunniline tööpäev tööliste nõudmise tõttu ja töökaitse komisariide autoriteedi mõjul, kes selle tõttu kaheksatunnilise tööpäeva püsivuse heaks mõju avaldada saavad, et igas tööstusettevõttes sisenemise korra määrused peavad olema ja neis tingimata peab tööpäeva algust ja lõppu nimetama. Nimetatud määrused aga esitatakse töökaitsekomissarile kinnitamiseks, kes nad kinnitamata võib jätta, niipea, kui nad pikemat kui kaheksatunnilist tööpäeva eeldavad.

Ehk meil küll tööpäeva pikkust käsitava määruste rikkumise puhuks mingit kriminaal sanktsiooni pole, on tööpäeva normeerimisel siiski selles suhtes mõtet, et iga töö väljaspool kaheksatundi ületunnitööks loetakse, mis sellekohastele erimäärustele allub. Määruste järele tööpäeva pikkuse ja aja kohta võib ületunni töö töölistele sunduslik ehk vabatahtlik olla. Sunduslikuks võib ainult sarnaseid ületunni töid lugeda, mis tööstusharu tehniliste iseäralduste tõttu mõõdapääsematud on ja mida tingivad haruldased, jällegi tööstusharu iseloomust olenevad kõrvalekaldumised normaalsest töökaigust. Viimaste hulka võiksid kuuluda juhtumised, kus keemilise reaktsiooni lõpp, mingi iseäraliku kõrvalekaldumise tõttu loomulikust asjakäigust, peale normaalse tööaja lõpu järgneb, ehk mõned mehaanilised protsessid, näituseks kui vaja on mõnele suuremale tööle lõpuliikku lihvi anda, mis iseäralist täpsust aja suhtes nõuab, ehk, lõpuks, kiire töö trükkodades, mis ajalehe ilmumisega seotud on. Kuid ainult sel juhtumisel võib ületunni tööd sunduslikuks teha, kui sisemise korra määrustes täpselt tähendatud on, millal see nimelt sündida võib ja ühes sellega kokkuleppes kõik muud ületunni tööga seotud tingimised ettenähtud on. Kõik muud ületunnitööd on lubatud igakordse kokkuleppe põhjal töölistega, kuid terve ettevõttega ehk suuremate tööliste rühmadega ületunni tööd teha on ikkagi ainult eriti tähtsatel juhtumistel lubatud ja sellekski peab töö- ja hoolekandeministrilt luba olema. Erilistel juhtumistel võib ka töökaitsekomissar selleks ajutise luba anda. Nii sundusliku, kui vabatahtliku ületunni

töö puhul peab täpne arvepidamine näitama, mitu tundi, millal nimelt ja missugustel tingimistel iga tööline ületunni tööd tegi.

Töölisele peab sõõmiseks võimalus antama vähemalt iga kuue tunni järele. Kui aga töö kestvus kahe vaheaja vahel pikem on kui kuus tundi, siis võimaldatagu töölisele einestamine tööaja kestel, kusjuures iallegi sisemise korra määrused näitama peavad, missugust ruumi tööline selleks kasutada võib.

Lõpuks reguleerib seadus ka tööliste puhkeaja pühapäevadel ja muil pühadel. Tööstusline tööseadustik esitab nõudmise, et pühade nimekirjas, millal töö seisab, tingimata oleksid kõik pühapäevad ja samas seaduses nimetatud pühad. Kuid viimased ei vasta meil praegu pühitsetavatele pühadele, sellepärast võetakse nimekirjadesse 1922. aasta 7. detsembri seaduses üles loetud pühad, ehk küll nimetatud seadus sellest midagi ei kõnele, et mainitud päevadel töötamine keelatud on. Sama seaduse märkus ütleb ainult, et töö lõpetatakse kell 12 päeval: suurel laupäeval, suvistepühade laupäeval, 24. ja 31. dets.

Et kirjeldatud selgusetust kõrvaldada, ja ellu viia riigikogule ratifitseerimiseks esitatud rahvusvahelist konventsiooni igapäevalise puhkepäeva kohta, on riigikogule tööstusettevõtete puhkepäevade seaduse eelnõu esitatud. Selle eelnõu järele vabastatakse kõigis avalikkudes ja eratööstusettevõtetes (mäetööstus, vabrikud, käsitöökojad, ehitus- ja transporditööstus) töölised ja teenijad tööst pühapäevadeks vähemalt kolmekümnekuue ja seaduse poolt kindlaks määratud pühadeks vähemalt kahekümnelnelja tunni jooksul järgimööda.

Peale selle kavatsatakse seaduses eneses ära tähendada, missuguste olude sunnil tööd pühapäevadel ja pühadel lubada võiks, nimelt: 1) seltskondlistes huvides elanikkude igapäevaste tarviduste rahuldamiseks tehtavatel töödel, eriti töödel vee muretsemise ja valgustuse alal ning ühendusteedel; 2) ettevõtetes vahetpidamata kestva valmistusega tööde tegemiseks, mida nende tehnilise iseloomu tõttu ei või katkestada ega edasi lükata; 3) valvekorra juures ettevõtetes, puhastuse ja korrashoiu töödeks, mis töö regulaarseks käiguks ettevõttes tarvilikud, samuti ka töödel, ilma millede ettetäitmiseta ettevõtte selleks kindlaks määratud ajal tööd ei saaks alata, nii palju, kuivõrd võimalik ei ole neid töid äripäevadel teha, 4) töödel, kus tooresaine-

test ehk ümbertöötamisel olevatest ainetest saadusi valmistatakse, mis kergesti rikki lähevad ja mida tarvis on hävinemise eest päästa.

Puhkepäevade võimaldamise kord isikutele, kes seotud töödega, missuguste täitmine pühapäevadel ja pühadel lubatud on, määratakse kindlaks töö- ja hoolekandeministri poolt kokkuleppel vastavate ministritega.

Seadus võtab oma kaitse alla ka palgamaksmise, hoolitsedes selle eest, et tööline palga õigel ajal kätte saaks ja ilma et ta huvid selle juures kuidagi kannataksid. Palgamaksmine peab vähemalt üks kord kuus sündima, kui tööleping enam kui kuu aja peale tehtud, ja vähemalt kaks korda kuus, kui tööleping määramata aja peale on. Kui tööline õigeks ajaks palka kätte saanud pole, ilma et ta ise selles süüdi oleks, siis võib ta seda kohtu teel nõuda, kusjuures temale peale palgasumma veel iseäraline gratifikatsioon määratakse, mitte üle kahe kuu palga, kui tööleping tähtajaline oli, ja mitte üle kahe nädala palga, kui tööleping määramata aja peale oli.

Puhta raha asemel tööliste palgaks kuponge, mingisuguseid kokkuleppe märkiseid, kaupa ehk midagi muud anda on keelatud. Arusaadav, ei ole sellega öeldud, nagu ei võiks töölistega kokku leppida, et nad teatud osa tasust toiduainete ehk õllevabrikutes õlle näol saavad. Samuti on palgamaksmise juures keelatud mingisuguseid mahaarvamisi töölise võlgade kattteks teha. Sarnaste võlgade hulka ei kuulu ettevõtte juhatusel poolt mahaarvatavad summad, mis tööline palga arvel varem välja võtnud ehk mis ta ettevõttele võlgneb viimase kaudu saadud tarbeainete eest. Ettevõtetud palga arvel, mitmesuguste maksumade kattteks ehk täitelehe rahuldamiseks mahaarvatavad summad ei tohi igakordse palgamaksmise puhul üle ühe kolmandiku saadaolevast palgast ulatada, kui palga saaja poismees on, ehk üle veerandi, kui ta naisemees ehk lastega lesk on. Seadus sisaldab veel terve rea teisi abinõusid et töolist võimalikkude aineliste kaotuste eest kaitsta, mida ta tööandja poolt oodata võiks. Näituseks, ei saa töolistelt, kes ettevõtte elukorterit, sauna, söögimaja jne. tarvitavad, teisiti selle eest tasu nõuda, kui taksi järele, mida töökaitsekommissar kindlaks määratud ajal tööd ei saaks alata, nii palju, kuivõrd võimalik ei ole neid töid äripäevadel teha, 4) töödel, kus tooresaine-

misari lubaga avada, kes ühtlasi kaupade nimekirja ja hinnakirja kinnitab. Kaupade nimekiri ühes hindadega peab kaupluses nähtaval olema. Lõpuks on ettevõtte juhatusel keelatud tölisele laenu näol antud summade pealt protsente arvata, ehk maksu võtta arstiabi, töökodade valgustamise ja tööriistade tarvitamise eest ettevõttele tehtava töö juures.

Kiri Saksamaalt.

Prof. J. Filippov.

Igale Saksamaale sõitjale paistab kõige pealt silma hindade püsimumus: nende tõus on kõrvalekaldumisteta ning kiire. Ei ole mingit võimalust eelarvet teha kas või lähema nädala peale. Toa üür võõrastemajas võib 20% ehk isegi 100% võrra tõusta. Kui teie täna restoraanis 40 tuh. marka lõunasöögi eest maksite, siis ei ole see veel mingiks kindlustuseks et teilt homme seal-samas samasuguse lõuna eest 80 tuh. marka ei nõuta. Sama maksab kauplustest ostetavate kaupade kohta. Saapa paari eest, mis juuli algul 300.000 mk. maksis, nõuti 20. VII ümber 1.500.000.—, nüüd aga maksate ta eest 4.000.000.—. Teadusliku raamatu keskmine hind oli kuu aega tagasi 100.000 m., nüüd aga tuleb tema eest 300–400–500 tuhat ja veel rohkemgi maksta.

Selles hindade tõusus tundub midagi fataalset, kuid väljamaalastel, kes Saksamaale sõidab dollaritega ja naelsterlingitega varustatult, missuguste valuutade eest siin fantastilisi summasid makstakse, oleks patt elukalliduse üle kurta. Teine lugu on sakslaste enestega, sest palgaolud on siin väga piiratud.

Kuuludes intelligentse proletariaadi auväärt seisusesse, võtsin endale õige väikese summa nimetatud valuutat kaasa. Sõbrad imetlesid minu ettevõtlikkust ja ennustasid mulle tagasitulekut finansiide lõppemise pärast kõige rohkem kahe nädala jooksul. Kuid sõbrad kartsid asjata. 6 nädala jooksul ei kulutanud ma pooltki oma dollarite ja naelsterlingite tagavarast, ning kui ülejäänud pool päevakursi järele Saksa markadeks vahetada, siis tuleb välja, et ma kogu selle aja jooksul mitte midagi kulutanud pole, vaid isegi mõnedkümmend milj. võitnud olen, millise summa eest suur pere kuu ehk paari jooksul elada võiks, ilma et millegistki keelduda.

Sakslased saavad väga hästi aru, et nad oma viletsate valuuta olude tõttu väljamaalaste suhtes väga narri seisukorda on sattunud ja püüavad asja parandada iga-suguste „Zuschlagide“ kaudu, kuid tegutsesid siin, õigust öelda, liiga tagasihoidlikult, nii et neil vaevalt õnnestab, väljamaalastele põhjalikke kitsendusi teha.

On aga siiski ekslik arvata, et väljamaalaste juurevool paberimerre uppuvasse Saksamaale mingi tuntava hädaohuga seotud on. Neid dollarite ja naelsterlingitega väljamaalasi ei olegi Saksamaal nii palju, ja kui mõnelt poolt tõendatakse, et sakslased ise sunnitud on vesise suuga pealt vaatama, kui väljamaalased nende moekauplusi tühjendavad, ennast restoraa-nides toidavad, teatrites, kabareedes jne. lõbutsevad, siis ei vasta see sugugi tõele. Väljamaalased edustavad suurtes tsentru-mites ja kurortides püsinud toredusest ainult vähese osa. Suurema osa lõbutse-jatest moodustavad sakslased ise, ning muu-seas kohalikud juudid. Nagu tolleagne riigikantsler Cuno Berliini linna deputatsi-oonile hiljuti teatas, kavatses valitsus tõsist võitlust alata nende isandate vastu, kes ilma mingi häbitundeta kõiksugu toredust naudivad, kuna miljonitel teadmata on, millega homme omi lapsi toita.

Sarnane seltskonna must pealiskiit võis tekkida praegustel oludel, kus Saksamaa peaaegu kuristiku äärel seisab, peaaesjalikult spekulatsiooni õitsemise tõttu. Siin ei tule mitte sarnast spekulatsiooni mõelda, mis ühes arbitraashiga kapitalistiliselt organiseeritud majanduse üheks piirjooneks on, moodustades selle viimasega ühe terviku, vaid kahjulikku, parasiteerivat spekulatsi-ooni, mis tervet majanduselu ahne „Geschäfti“ tegemise mürgitatud õhkkonnaga piirab ja tema normaalset tegutsemist takistab. Ja tõesti, peaks pimegi neid igale poole tun-gijaid, kärsituid õnneotsijaid – Konjunktur-gewinnler'isi nägema, kes kahjuks terve Saksa-maa on üle ujutanud. Nad spekulatsiooniga kõigega, kuid peaaesjalikult muidugi börse väärtustega, ja kui teie tänaval inimeste hulka näete, kes väljasirutatud kätega, raha kõigil valmis loetud, ajalehe müüjat ümbritsevad, nii et viimane vaevalt kõiki oma ostjaid rahuldada suudab, ärge siis arvake, et värske ajaleht uusi teateid Ruhrimaalt, mõne Inglise märgukirja, Baldvini ehk Poincaré kõne kohta toob; ei, oodatakse uut börse kursisedelit, mis praegu kõige huvitavama osa moodustab. Väga suur hulk elanikkudest elab praegu ühest kursi-

sedelist teiseni, muu ilm huvitab neid vähe. Prof. Kaminka tähendas kunagi väga tabavalt ajalehes „Рубль“, et praegu „dollar“ kõige suuremal määral Saksa sõna on terves Saksa sõnadekogus.

Eelpool toodu ei jäta muidugi mõju avaldamata panga operatsioonide iseloomu peale. „Berliner Börsen-Courier“ nr. 313 7.VII.23 a. refereerides „Disconto-Gesellschafti“ aastaaruannet 1922 aasta eest, kirjutab umbes järgmist: „Nagu oodata võis, oli panga tegevus käesoleval aastal veel elavam, kui 1922. aastal. Iseäranis omandasid börsi operatsioonid niisuguse ulatuse, et see kõige suuremadki ootused varju jättis. Panga juhatas on äärmiselt mures ülesande pärast, mis siis lahendada tuleb, kui nimetatud operatsioonid ikka edasi arenevad. Panga personaal on juba oma viimase jõu tööle rakendanud, nii et võimata oleks uusi ülesandeid lisaks tuua. Jääks üle personaali suurendada, kuid vaatamata hoogsate ehitustööde peale panga ruumide laiendamiseks, ei jatkuks uute ametnikkude jaoks siiski ruumi. Nii et, kui tegevushoog isenesest väiksemaks ei jää, on pank sunnitud väljapääseteed otsima oma klientuuri kitsendada püüdes, nii väga kui see ka üldiste printsiipidega vastolus pole“.

Umbes samasuguseid mõtteid avaldab sama leht „Die Deutsche Banki“ aastaaruannet käsitades.

Kirjeldatud asjaolud võiksid tõenduseks olla eelpool toodud väitele, et seda inimeste hulka, kes toredusele ja igasugu liialdustele ning lõbustustele anduvad, sugugi väljamaalaste hulgast ei tuleks otsida. Nende omamaa saavutatud spekulantide hulgast koguvad mõned põdrast raha, on aga ka suureviisilisi pillajaid.

Eeskujuga veetleb. Rikastele, kellele raha pildumine „vabadel tundidel“ paremale ja pahemale poole muud mitte midagi ei tähenda, kui liialt raskete rahakottide kergendamist, püüavad järeloomata vähem jõukamad kihid; kõige kallimate lõbudeni muidugi ei ulata, kuid veidikene uhkust riietes, mõne hea sigari, pudelikese sekki ja lõbusõidu autoga – seda peab omale ometi lubada võima. Järgmine kiht allapoole ei saa sellegi toreduse osaliseks, vaid peab ainult alandlikkude pühapäeva lõbudega leppima: uus kaelaside vale pärliga, jalustrabav vest, randiga saapad, mõned sigaretid, klaasike likööri jne. selles stiilis. Nii haarab toreduse tagaajamine rohkearvulised inimolevused oma võrku ja

moodustab kurva vastolu raskete ohvritega, mida Versailles õnnetus Saksa rahva peale pani.

Eelmise kirjeldusega tahtsin väljamaalisi kaitsta, kelle vastu üldiselt süüdistust tõstetakse, nagu koguksid nad siia igast ilma-kaarest oma metsikuid orgiaid pidama. Selles võib kõige suuremal määral spekulatsiooni ja elumaitsemise psühoosi põdevaid sakslasi süüdistada, ehk küll isegi nii auväärt asutus, kui Statistischer Reichsamt seda tunnistada ei julge, vaid oma hiljutises broshüüris „La situation économique et financière de l'Allemagne“ haledat hädaldamist kurjade väljamaalaste üle kordab. Tõtt jaluleseades on siiski tarvidus, teda veidi pehmemdada.

Praegustel tingimistel, kus oma valuuta väärtus nii kiirelt kahaneb, kus palgad ja muud regulaarsed sissetulekud igasuguse püsivuse kaotanud on ja kopika kogumisel musta päeva jaoks enam mõtet pole, tuleb ühte osa spekulatsioonist, kui võitlust olemasolu eest võtta, mille abil end kindlustada püütakse valuuta väärtuse langemisest tingitud kahjude vastu. Sedalaadi spekulatsiooni nimetatakse „Flucht aus der Mark“. On ka täiesti andeksantav, kui inime, kes teab, et tema käes olev oma-maa raha homseks 25% oma ostujõust kaotab, nädala pärast juba, võib olla, 50% ehk 60%, täie kiirusega pankra tõttab ja selle raha püsiva välisvaluuta vastu vahetab, ehk kui teised kärmemad on olnud, ja temale valuutat enam ei anta, siis ostab ta omale paki mõnesuguseid aktsiaid, kogu mõnda hästi minevat kaupa, ehk äärmisel juhtumisel kaks-kolm üleliigset ülikonda enesele ja naisele, või tarbetuid kuld- ja hõbeasju, briljante jne. jne. Nii toimetab praegu Saksa rahvas, „põgenetakse margast“ et varju leida püsivates väärtustes.

Sarnast toimimist võib ju harjunud kombe järele spekulatsiooniks nimetada, kuid kohtumõistja ei tohi siin halastamata otsust teha. Need läbikukkunud marga paberriigist põgenejad nõuavad pigemini kaastundmust. Teine lugu on sarnaste spekulantidega, kes oma kaaskodanikkude teadmatust kurjasti tarvitades, neid häbitult eksploateerivad igasugu musta äri ehk börsemängu kaudu. Need inimesed pidutsevad katku ajal.

Ei ole küllalt eredaid värve, et õieti kirjeldada seda appikarjuvat puudust, mille ohvrite hulk päevast päeva suureneb mitmesuguste kihtide arvel: kannatab linna proletariaat, õppiv noorsugu, vigased sõjamehed, need kes ennast kapitaali protsen-

tidest elatavad, vaba elukutse esitajad, nagu arstid, ajakirjanikud, kirjanikud jne., rääkimata nendest, kelle õnnetu saatus neid era- ehk seltskondlise heategevuse hoolde on jätnud. Viimane kitseneb ühtelugu.

Töolisteklassi kasvavast viletsusest kõneleb terve rida kindlaid tundemärke: linna proletariaat muutub igapäevaga pahempoolsemaks, missugust asjaolu kommunistilise propaganda otstarbeks ära kasutatakse; paljudes Saksamaa linnades tekkivad elukalliduse ja toidupuuduse alusel rahutsed, millega peaausjalikult toiduainete ja valmisriiete kaupluste rüüstamised kaasas käivad; varguste, röövimiste ja muude kuritööde hulk kasvab iga päevaga.

Õppiva noorsoo viletsustest kõnelevad andmed n. n. „Werkstudententum'i“ kohta. Vastandiks Vene üliõpilaskonnale ei huvitanud enne Sõda Saksa üliõpilasi kõrvalteenistuse võimalused ülespidamise ja õppimise kulude katteks peaaegu sugugi. Nüüd on asjaolud teiseks kujunenud. Üle 60% kõigist Saksamaa üliõpilastest on aineliselt kindlustamata – vanemad ei saa omalt poolt toetada, sama vähe võivad seda stipendiumid; ei jää muud üle kui oma teenistusega ülespidamise ja kõiki akadeemilisi kulusid katta. Muidugi, ei ole see kaugeleki kerge: tuleb tööd teha vahetpidamata, õppevaheaegadel, õhtutel ja isegi öösel. Ma ei eksi, kui tõendan, et kümned tuhanded üliõpilastest sunnitud on rasket füüsilist tööd tegema kaevandustes, vabrikutes ja mõisniku põldudel.

Poolteise miljonilise sõjaväe hädad, kes lahinguväljal oma tööväime on kaotanud, on kirjeldamatud. Riigi poolt maksetav pensioon on nii väike, et temaga ka kõige suurema kokkuhoidlikkuse juures ära elada ei saa. Nii on kerjamine invaliidide hulgas igapäevane nähtus. Terved hulgad pimedaid, käsituid, jalutuid, küberakaid ehk tervest kehast värisevaid inimkogusid tõttavad suurlinnade peauulitsatele, kus jalakäijaid rohkem ja annavad elava näituse oma ääretutest kannatustest, nii et isegi kõige kivisemad südamed pehmenevad ja jõudu mõõda aidata püüavad.

Samasuguses seisukorras on inimesed, kes ennast elatama peavad Bismarcki aegse tööseadustiku tähtsamast saavutusest – sotsiaalsest kinnituspensioonist. Elukalliduslisadega kokku maksetakse neile ometi nii vähe, et neil ainult kaks võimalust elamiseks jääb: kas uuesti tööle hakata, mis aga kaugele suuremal hulgal vigastuste pärast

võimata, ehk sõjainvaliidide eeskujul kerjama hakata.

Väga rasketes tingimistes on ka n. n. „Rentner'id“, s. o. terve see rohkearvuline kodanikkude hulk, kes kapitaali protsentidest elas. Kui suur ka sarnase kindlaid protsente ehk dividendi andvatesse paberitesse mahutatud kapitaali nominaalväärtus varem ei olnud, on ta marga langemisega ometi sedavõrd kahanenud, et temast paremal juhtumisel hoovikoera ehk kassi ülespidamiseks jatkaks. Palju paremas seisukorras on need „rentner'id“, kelle portefeuille's väljamaa paberid olid, need saavad osa omast sissetulekust täieväärtuslikes, ehk ainult osalt langenud valuutas. Kuid, nagu igalpool, on sarnased „rentnerid“ ka Saksamaal vähemuses.

Õige rasketes tingimistes peavad ka vaba elukutsete esitajad elama. Suure osa omast praktikast kaotasid arstid selle tõttu, et haiged, väljaminekuid kartes, koduste arstimisabinõudega püüavad läbi ajada. See asjaolu sunnib arste oma honoraari takse õige madalal hoidma. Isegi supeluskohtades, kuhu kõige rikkama kihi esitajad koonduvad, ei võta arstid visiidi eest oma juures kodu rohkem, kui 50 tuhat marka, ehk umbes 15–16 Eesti marka (augusti algul). Mis siis imestada, kui Saksamaa arstid väljaspool oma elukutset teenistust otsivad kelneritena, ajalehe müüjatena jne. Ajakirjanikud ja kirjanikud on ka kõikuvale alusele sattunud, sest perioodiliste väljaannete – ajalehtede ja ajakirjade peale on nõudmine tuntavalt vähenenud; seesama maksab ka ilukirjandusliste raamatute kohta. Tarvis ainult nimetada et 1921 ja 1922. aasta jooksul 243 ajalehte ilmumise lõpetasid, 89 – teiste lehtedega liitusid ja 167 – oma kausta tuntavalt vähendasid. Selle läbi kaotas terve hulk ajakirjanikke teenistuse, teised aga pidid palju halvemate tingimistega leppima.

Kui nüüd õpetlaste elutingimistest kõneleda, siis peab ütlema et nemandki meeletikkusse seisukorda on sattunud. Loomulikult peavad teaduslikud uurimised regresseeruma kui mingit võimalust nende avaldamiseks pole: teaduslikud ajakirjad lõpetavad üksteise järele ilmumise, raamatute trükkimine aga läheb nii kalliks, et väljaantud eksemplaride müügist vaevalt kulusid katta saab. Teiseks, vajavad paljud uurimistööd kulukaid abinõusid, nii et mitte ainult üksik teadusemees, ehk organisatsioon, vaid isegi riik neid muretseda ei jõua. Kui raskes seisukorras praegune Saksa teadus on,

näitavad Preisi teaduste akadeemia poolt väljaantud stipendiumid. Nii sai ülikooli observatooriumi direktor professor Gutnik tähekiirte termo - elektrilisteks mõõtmisteks Rmk. 100.000 (=Emk. 35.-); geoloog Pampeitzky - kuulsa Lõuna-Aafrika paleontoloogilise kollektiooni korraldamiseks Rmk. 80.000.-; keegi füsioloogia professor sai oma katseteks Rmk. 20.000.-. Hiiglateose „Taimeriik“ väljaandmiseks määrati sama akadeemia poolt Rmk. 90.000.-. Kõik see mõjub nii rusuvalt teaduseilma esitajate peale, et nad tihti täiesti roopast väljas on. Näitusena võiks tuua järgmist traagilist juhtumist: füsioloogia professor dr. Flink ütles oma hiljuti ühe maja keldri, seletades et ta sinna laboratooriumi tahab sisse seada, kuid kihvtitas enese seal valgustusgaasi sissehingates ära. Põhjuseks olnud äärmine vaesus. Tuttavate seletuste järele olnud professoril viimaste päevade jooksul ainult 1000 marka, mille eest väikest saiakestki polnud võimalik saada.

Igakülgne aruanne seisukorrast, mis marga kohutav langemine tekitanud on, nõuaks tervet uurimistööd, ega mahuks muidugi käesoleva kirja raamidesse, kuid siiski katsun mõned piltlikumad arvud allpool tuua.

1913. aastal oli hoiusummasid kõikides Saksamaa hoiukassades kokku 19,7 miljardi kuldmarka; 1922. aasta keskel - 52,9 miljardi pabermarka, ehk, tolleaegse kursi järele, 0,755 miljardi kuldmarka, s.t. hoiusummad olid kahanenud 3,8%-ni. Praegu on asjalugu veel halvem. Hoiusummasid rahas ei tehti enam. Jõukamad kihid tarvitavad omi ülejääke spekulatsiooniks, ehk omandavad väärtuslikke asju, nagu maalid, vaibad, pronks, portselaan, kuld- ja hõbeasjad, kalliskivid jne.; vähem jõukad kihid aga, kellel sissetulekutest elamiseks ei jätka, muutuvad kõike seda.

Saksa pankade võlad deposiitidest ulatasid 1913. a. lõpuks 35 miljardi kuldmarka; 1922. aasta novembriks - 800 miljardi pabermarka, ehk dollari kursi järele 500 milj., s. t. olid 1913. aastaga võrreldes 70 korda vähenenud. See näitab, et pangad enam ei täida oma peaülesannet - olla vahemeheks krediidi nõudjate ja kapitaali pakujate vahel, ja et Saksamaal praegu üldse korralik krediidi süsteem puudub, kus esiplaanil n.n. „võõras raha“ oleks. On olemas terve rida asutusi, mis ennast küll endiselt pankadeks nimetavad, kuid õieti vahetajatateks on publikumi ja börsi vahel, s. t. maakleri osa mängivad.

17,4 miljardilist aktsiakapitaalide nominaalväärtust 1913. aastal hinnati börsi poolt 31,2 miljardi kuldmarka peale: 1922. aasta detsembriks oli see summa dollari kursi järele 4,9 miljardiks kuldmarka kokku kuivanud. Need arvud demonstreerivad langeva valuuta mõju varanduste hinna peale, sest aktsiakapitaal esitab õieti ainult asjalist varandust.

Esimesel silmapilgul näivad eelpool toodud arvud veidi imelikud, iseäranis, kui arvesse võtta, et 1913. a. kuni 1922. aastani aktsiakapitaalide nominaalväärtus kolmekordseks kasvas, s.t. juurekasy moodustas 5.810,3 milj. kuldmarka. Statistischer Reichsamt (vaata La situation économique et financière de l'Allemagne, lhk. 42) seletab seda asjaolu rahaturu kitsaste oludega, mis tingitud valuuta väärtuse langemisest ja leiab, et praeguse kapitaalide ja läbikäigu abinõude puuduse juures börsel koteeritavad aktsiate kursid nende sisemise väärtusega kokkukõlas ei ole.

Kui asi ainult selles seisaks, siis oleksid ammu Saksa aktsiaettevõtted väljamaalaste käes, sest kindlasti leiduks Am. Ühisriikides, Inglismaal, Prantsusmaal, Belgias ja mujal riikides küllalt rahamehi, kes valmis oleksid võileiva eest Saksa aktsiaid omandama.

Mispärast seda aga juhtunud pole? Vastus tikub iseenesest keelele: põhjuseks on asjaolu et Saksa aktsiakapitaali midagi sisse ei too. Börsi hindamistes peegeldub faktiline asjadeseisukord: aktsiad koteeritakse nii madalalt sellepärast, et nad varandusi esitavad, mis peaaegu oma kasutoovuse kaotanud on ja sellepärast pole neil ka endist väärtust, ega tunta nende vastu endist huvi.

Allpool järgnevad mõned arvud, mis aktsiaettevõtete kasufoovust peegeldavad: 1922. a. oli üldkapitaal umbes 50 miljardi pabermarka, dividendi maksti 12¹/₄ miljardi pabermarka, s.t. 25% aktsiakapitaalist, kuid need 12¹/₂ miljardi annavad kullas ainult 24¹/₂ milj. marka!

Võrreldes seda summat teisega, mis aktsiaühisused enne sõda dividendiks maksid (umbes 1.200 miljoni!), jõuame otsusele, et just Saksa aktsiakapitaali kasufoovuse katastroofiline langemine aktsiate madala hinna põhjuseks on. Aktsiakapitaal töötab ainult inertsil mõjul, ehk, nagu öeldakse, tarvitaja ilusate silmade pärast, ilma et sellest ise mingit kasu saaks; sellepärast räägivad Saksa kapitalistid, et nad „substantsist“ elavad, ja kirjutavad kõigi

katsete tagajärjetuse, sõja ja Versailles rahu mõjul hävinenud produktiooni võimet tõsta, valuuta väärtuse langemise arvele.

Kui valuuta väärtus kadumisprotsessi läbi elab, väheneb loomulikult siseturu mahutus, sellega on tasakaal kauba valmistamiskulude ja müügihinna vahel kadunud, tööstus ja kaubandus kannatavad mõlemad otsekohest kahju ja tõmbuvad kokku, s. t. vähendavad järjekindlalt produktiooni hulka. Praegu võib iga erapooletu vaatleja just sarnast asjakäiku Saksamaal tähele panna.

Nähes kauplustes järjest vähenevaid kaupade tagavarasid, süüdistab rahvas oma teadmatuse tõttu selles väljamaalasi ja nõuab valitsuselt kaitseks nende vastu vastavaid kitsendus-korraldusi. Kahjuks tuleb valitsus rahva soovile vastu ja sellest järgnebki terve süsteem mõttetuid väljaveolubasi igasugu prahi tarvis, mida reisijad harjunud kombe järele Saksamaalt ühes võtavad.

Tean küll, et kirjeldatud arvamiste üle Saksa aktsiakapitaali langemise ja tema kasutoovuse kadumise kohta nii mõnigi pead raputab, iseäranis need, kes „dumpingist“ kuulnud on, mille osa praeguses Saksa väljaveos hinnas langev mark täidab. Et langeva väärtusega mark väljaveole esimese järgu tähtsuse annab, sellest tehtakse järeldus, nagu oleks Saksamaa oma produktioonivõime täieliku kadumise eest kaitstud. Sellel arvamisel on Inglise ja Prantsuse töösturite ringkondades palju poolehoidjaid, kuid siiski ei ole ta õige juba ainult sel põhjusel, et kui suur tähtsus ka välisuril Saksa rahvusliku kapitaali restaureerimisel ei oleks, jääb siseturule siiski tähtsam koht. Sellega tahan ma öelda, et Saksa produktiooni võime peaaegu ter-

ves oma ulatuses sisemaa tarvitaja poole pöördub; tema järele orienteerub ja produtseerib tööstus, tema ostujõus leiab viimane tähtsamat tuge. Kui see ostujõud kahaneb, siis nõrgeneb ka väljavedu, nagu seda võimalik oli tegelikult tähele panna. Saksamaa väljavedu 1913. a. hinnati umbes 10 miljardi kuldmarga peale, 1919. a. väljavedu – umbes 2 miljardi, 1920. a. väljavedu – 5 miljardi, 1921. a. väljavedu – 3,6 miljardi, 1922. a. väljavedu – 3,8 miljardi.

Muidugi vähendab valuuta väärtuse langemine sisseveo ulatust, mis omakorda halvavalt mõjub sisemaa produktiooni võime peale.

1919.–1920. aastatel oli Saksamaa sissevedu keskmiselt 6,4 miljardi kuldmarga, kuna 1913. aasta sissevedu 10,8 miljardini ulatas.

Ei saa nimetamata jätta seda kiiduväärt asjaolu, et Saksamaa nüüd palju vähem uhkusasju sisse veab, kui enne sõda, jättes sellega suuremad võimalused tähtsate tarbeainete impordiks. Oieti tõendab see asjaolu ka üldist sakslaste kehvenemist.

Kuid sama sisseveo küsimusega on ka õige halvad küljed seotud. Versailles rahu lepingu põhjal kaotas Saksamaa nii mõnegi väärtusliku maa-ala, selletõttu oli ta sunnitud oma väljavedu uutele alustele seadma; teiste tähtsate alade kulul oldi sunnitud toiduainete, kivise (viimast veeti varem suurel määral välja), rauamulla, malmi ja raua poolfabrikaatide sissevedu suurendama. Paljud tööstusharud peavad väga piiratud tooresainete tagavaradega leppima, töötades kõige tarvilikumata sisseveo surve all.

(Järgneb.)

Kroonika.

Eesti.

Nafta ja naftasaaduste sissevedu. Kaubandus-tööstusministeeriumi teatel oli nafta ja naftasaaduste sissevedu Eestisse.

Aastad	Nafta	Petroleum	Bensin
	P u u d a d		
1921	10.186	234.265	39.477
1922	140.867	444.544	65.408
1923. a. I pool	158.617	207.253	46.812

Suuri kasvamis näitab nafta tarvitamine, 1921 a. toodi naftat kõigest veidi üle 10 tuhande puuda sisse. 1922. a. juba 140 tuhat puuda ja tänava esimesel poolaastal rohkem kui tervelt 1922. aastal.

Kasvanud on ka petroleumi sissevedu, aga tänava ei ole enam suuremat määral.

Bensini tarvitamine näib kasvavat. Tänavune esimene poolaasta on bensini rohkem sisse toonud kui terve 1921. a. ja rohkem ka kui läinud aastal sisseveetud bensini pool osa.

Piirituse tööstus Eestis 1922/23. a. hooajal. Aktsiisi peavalitsuse andmete järele on 1922/23. aasta hooajal (1. juulist 1922 kuni 1. juulini 1923) piiritust valmistatud 44.374.689⁰.

Lainud hooaja toodang oli väiksem kui paaril eelmisel hooajal (1920/21 oli ta 51,6 milj. ja 1921/22 a. 67,4 miljoni kraadi).

Piiritusemüük ja väljavedu. Eelnimetatud aja jooksul on sisemaal ära müüdnud: puhastatud piiritust. 35.209.497,1 kraadi alamaid piirituse sorte ja jäätiseid 451.988,5 „ denatureeritud piiritust 78.975 toopi.

(1921. a. oli piiritusemüük sisemaal 35.353.197 kraadi).

Eksporteeritud on lainud hooajal 22.205.413,5 kraadi puhastatud piiritust (1921. a. 7,2 miljoni ja 1922. a. 17,4 miljoni kraadi).

Piirituse toodangu valmistamiseks on ära tarvitatud:

	1922/23	1921/22
Kartulid	2.883.880 pd.	4.117.400 pd.
Toored linnaksed . .	145.208 ¹ / ₂ „	186.408 „
Maisi	4.811 ¹ / ₂ „	—
Otre	9.957 ¹ / ₆ „	—
Kartulijäätised . . .	19.888 „	—
Nisujahu	1.543 ¹ / ₂ „	—
Kuiv. kartulid . . .	7.590 „	—
Linnakse idusid . . .	2.260 „	—

Tallinna sadama tegevus juunikuus 1923. a.

(Riigi Statistika Keskbüroo andmete järele).

Juunikuul jooksul tuli Tallinna sadamasse 121 aurulaeva, 58 purjelaeva, 25 mootorlaeva ja 2 praami, üldse 75.175 netto rg. tonni mahutavusega (kõik kaugesõidult). Samal kuul läks välja kaugesõidu laevu: 118 aurikut, 40 purjekat 37 mootorlaeva. Rannasõidu laevu tuli sisse 432 ja läks välja 448. Viimaste, rannasõidulaevade, mahutavus oli üle 21 tuhande netto reg. tonni.

Jaotus maade järele kaugesõidus oli järgmine:

Rahvusline lipp	Tuli sadamasse		Läks sadamast	
	Arv	Mahutav. netto regist. ton.	Arv	Mahutav. netto regist. ton.
Eesti . . .	96	12.198	86	10.475
Daani . . .	7	4.929	6	3.886
Greeka . . .	1	283	1	283
Hollandi . .	1	85	1	85
Inglise . . .	8	9.126	8	9.126
Leedu . . .	—	—	1	98
Läti	2	562	1	281
Prantsuse . .	1	411	1	411
Rootsi . . .	13	2.286	13	2.286
Saksa	36	22.278	35	22.018
Soome	39	17.151	40	17.236
Ühisriikide.	2	5.886	2	5.886
Kokku . . .	206	75.175	195	72.071

Või ja kanamunade väljavedu Eestist juulikuus. (Põllutöoministeeriumi väljaveo kontrol komisjoni andmed).

Möödnud juulikuul on jälle või väljaveo suurenemist märgata, kuna juunikuul oli 14.593 pd. 33 n. välja veetud, saadeti juulis 17.698 pd. 18 n. välja. Sellest võist läks Rootsimaaale 11.449 pd. 11 naela, Inglismaale 6.003 pd. 11 n. ja Daanimaaale 245 pd. 36 naela. P/d. „Estonia“ poolt on 8.779 pd. 39 n. välja veetud, veidi vähem saatis firma „Einpaul“ — 7.672 pd. 12 n. Väljasaadetud kanamunade arv on juulikuul vähenenud: üldse on 277.200 tk. välja veetud; neist 1-st sorti — 56.880 tk. ja 2-st sorti — 220.320 tk. Kõik munad läksid Rootsi. Juunikuul oli üle 800 tuhanda muna väljamaale müüdnud.

Ehitustööliste päevapalgad Tallinnas. Statistika Keskbüroo teadete järgi olid keskmised ehitustööliste tööpalgad Tallinnas käesoleval aastal (märkades):

Lihttööl. meester.	Juunis		Juulis	
	päev	160–200	180–220	
Lihttööl. naest.	„	140–160	160–180	
Puusepale	„	200–280	220–300	
Tislerile	„	200–280	220–300	
Klaasisepale	„	220–300	240–320	
Müürisepale	„	200–280	220–300	
Plekisepale	„	220–300	240–320	
Katelsepale	„	200–300	220–300	
Sadulsepale	„	220–300	240–320	
Lukusepale	„	200–300	220–320	
Metallfreier	„	200–300	220–320	
Pottsepale	„	200–300	220–320	
Krohvijale	„	200–300	220–320	
Maalrile	„	200–280	220–300	
Sepale	„	200–300	220–320	
Uulitsaprügijajale	„	200–250	220–270	
Ühehob. voorimeh.	„	600–900	600–900	
Kahehob.	„	1200–2000	1200–2000	

Väljamaa kaubandus-tööstuslikud aktsiaseltsid ja osühisused Eestis. Väljamaa aktsiaseltsi ja osühisusi, mille tegevusala kaubandus ehk tööstus ja mis Eestis tegevuse kaubandus-tööstusministeeriumi loal avanud, on 12.

Neist töötab 9 seltsi ainult kaubanduslikel alal. 3 seltsi tegevusala on osalt kaubanduslik, osalt tööstuslik.

Kõigi nende seltside ja ühisuste põhikapitaal Eestis on:

- 14.700.000 Eesti marka,
- 38.000 naelsterlingit,
- 300.000 Daani krooni ja
- 6.000 dollarit.

Eesti rahaks ümber arvatult on kõigi nende aktsiaseltside ja osühisuste põhikapitaal 93.935.200 Eesti marka.

Prantsusmaa.

Prantsuse riigivõlg. Prantsuse riigivõlg oli 30. aprilliks s. a. rahaministri teatel järgmine (miljon frankides):

	Sisemine	Välisvõlg
Jooksev võlg	60.320,7	16.839,1
Lühikeseajaline võlg	23.290,3	18.689,3
Pikaajaline võlg	148.391,1	ei ole
Võlg Prantsuse pangale	22.500,0	ei ole
Kokku	254.502,1	35.528,4

Stia juure tuleb lisada, et välisvõlg on arvatud kuld frankides. Praeguse kursiga paberfrankideks ümberarvatult on Prantsuse välisvõlg üle 105 miljardi frangi, nii et üldine riigivõlg ulatab 360 miljardi paberi frangi peale. See oleks ligemale 10.000 franki ehk 200.000 Eesti marka iga kodaniku peale.

Välisvõlg jaguneb üksikute riikide peale järgmiselt (milj. kuld frangid):

Ühisriigid	18.431,3
Suur-Briti	16.381,0
Jaapan	305,6
Hispaania	119,1
Hollandi	114,6
Argentina	92,4
Uruguay	80,4
Kokku	35.528,4

Teated ettevõtete tegevusest.

Tallinna seebi- ja keemiatööstuse aktsiaselts „**Laboratori**“ tegevus on lõppenud läinud aastal kahjuga Mk. 2.047,7 tuh. suuruses (268,3 tuh. kasu vastu 1921. a.). Vormilisest küljest jätkavad seltsi bilansid õige iseäralise mulje. Minevaastases bilansis oli seltsi põhikapitaal Emk. 1 milj., mille vastu seisid tasumata asutamise kulud 6,5 milj. suuruses. Nii ei olnud seltsil juba asutamisel mingisugust põhikapitaali, vaid selle asemel 5,5 milj. margaline minus. Tänavu on seltsil kapital 5 milj. peale tõstetud. Kreditooridena figureerivad A/s. „Atlanta“ (Emk. 25,3 milj.) ja asutajad (Emk. 6,5 milj.). Suuresti on kasvanud seltsi valmissaadused (Emk. 1,6 milj. pealt 9,8 milj. peale); huvitav on ka, et 1921. a. kasu (Mk. 268,3 tuh.) käesoleva aasta algbilansis on näidatud 154,9 tuhandega. Vormiliselt on selts kapitali suurenduse peale vaatamata maksujõuetu, sest et tema bilansis kahjud (asutamisekulud mis tänaseni aktivas figureerivad, plus läinud aasta kahju) ligi 8,5 milj. välja teevad 5 miljonilise kapitali vastu.

Viimase kahe aasta bilansid järgnevad:

Aktiiva.	31.XII.22	31.XII.21.
	(t u h. m r k.)	
Kassa ja jooksvad arved	7,6	15,5
Debitoorid	521,0	45,9
Valmissaadused	9.778,7	1.640,2
Poolvalmissaadused	3.390,0	—

Tooresained	4.747,1	6.632,2
Mimesugused materjalid	2.309,0	4.544,5
Liikumata varandus	3.903,1	2.604,2
Liikuv varandus	3.772,1	3.089,5
Asutamiskulud	6.500,0	6.500,0
Muud	70,4	373,0
Kahju	2.047,7	—
Passiiva.		
Põhikapitaal	5.000,0	1.000,0
Kreditoorid	31.849,3	24.170,8
Muud	197,3	6,4
Kasu	—	268,3
Bilans.	37.046,6	25.445,5
Kulud.		
Juhatus kulud	5.657,3	2.814,0
Muud	11,4	48,5
Puhaskasu	—	268,3
Tulud.		
Üleüldine kasu tööstusest	3.611,1	3.130,8
Liikumata varanduse eksploateerimisest	9,8	—
1922. a. kahju	2.047,7	—

Põhja Panga juhatus teatab et rahaministri loa-ga Põhja Pank Türi Laenu ja Hoiuühisusega ühinenud ja kõik ühisuse aktivad ja passivad üle võtnud. Türi Laenu ja Hoiuühisuse asemel töötab nüüd

Põhja Panga Türi jaoskond,

kus kõik panga põhikirja järele lubatud panga operatsioonid toimetatakse. Põhja Panga Türi jaoskond asub raudtejaama vastas pr. Tarius-Papp'i kivimajas.

Likvideeritud kaubamaja **Esto-Muusika** Lai tän. nr. 34, on üleantud ühes aktiva ja passivaga osatühisusele „**Esto-Muusika**“, Lai tän. nr. 34.

Ärikalender.

1. septembril.

Pärnu linatööstuse A/S., korraline peakoosolek, kell 3 p. l., Pärnus, Rääma t. nr. 37.

5. september.

Artur Umblia kinnisvara oksjon (v. „E. Majandus nr. 15).

O/ü. „**Veritas**“, erakorraline peakoosolek, k. 6 p. l., Tallinnas, Dunkri t. 4, o/ü. ruumides.

Tähtsamad vähempakkumised.

Põllutööstusteeringum, kinnisel, 28. ja 31. aug. s.a. kell 12 päeval — kaanalite kaevamise tööd. Lähemaid teateid saab põllutööstusteeringumi maaparanduse büroost, Tallinnas, Rahukohtu t. nr. 5, tööpäevadel kella 12—14¹/₂.

Sõjaväe varustuse valitsus, kinnisel, 28. aug. s. a. kell 11 e. l. — peitoleumi. Pakkumised ära anda Tallinnas, Pagari tän. nr. 1, tuba 13. Lähemalt seal-samas tööpäevadel kella 10–13.

Isiklikud teated.

Abieluvaranduse lahutamise lepingud. Eduard Kamill Müller (Miller) ja Valentina Müller (Miller), sünd. Beloselski; Nikolai Eylandt ja Aleksandra Eylandt, sünd. Sacharova; Paul Aunap ja Anna Aunap, sünd. Koch; Maksimilian Johanni p. Arronet ja Dora Nikolai t. Arronet, sünd. Fersen. („R. T.“ nr. 106 — 17. aug. 1923.) Salomon Efroimi p. Slosin ja Tscherna Rachil Samueli t. Slosin, sünd. Srolivits; Arnold Silsky ja Hedvig Silsky, sünd. Brockhausen. („R. T.“ nr. 107 — 21. aug. 1923.)

Kinnisvarade oksjonid.

20. novembril 1923. a. kell 10 hommikul, Tallinna-Haapsalu rahukogu ruumides, Tallinnas, Jaani t. nr. 7 müüakse avalikul enampakkumisel Oskar Mägi kinnisvara, mis asub Tallinnas, Medveshi t. 21/23, I eeslinna hüpoteegi ringkonnas, krep. nr. nr. 327 ja 327-a.

7. detsembril 1923. a. kell 10 homm. Rakvere-rahukogu kohtusaalis müüakse avalikul enampakkumisel H. Neidek'i kinnisvara, mis asub Rakke alevis, raudtee jaama juures, krep. nr. 2089 all (mõisamaa „Doroshka“ koht).

Uued seadused ja määrused.

Tööliste õnnetusjuhtumiste korral kindlustamise seaduste muutmiseadus. Käesolev muutmiseadus käib S. K. XI k. 2 j. 1913. a. väljaande §§ 372, 541, 403, ühes märkusega, 404, 556, 557, 622, 623, 689, 703, 732, 733, 406, 650, 408 ja S. K. XII k. 1 j. 1916. a. väljaande §§ 642, p. 2, 643, 646, 647 ja 649 kohta.

„Esimeselt juureveo raudtee seltsilt Venemaal“ (Первое общество подъездныхъ желѣзныхъ путей въ Россіи) Eesti vabariigi piirides olevate raudteede riigile väljaostmise seadus. Selle seaduse põhjal ostetakse välja 1. oktoobriks 1923. a. riigi omanduseks kõik Eesti vabariigi piirides olevad eelnimetatud seltsi raudteed ühes sinna juure kuuluvate ettevõtetega.

Määrus kaupade sisseveo ning tollimaksude kohta. § 167 märkus 8 muudetakse järgmiselt: Põlevkivi destilleerimise masinad, nende osad ühes ehk lahus sisse toodud ja nende kokkuseadmiseks tarvitminevad materjaalid, niisama tähendatud õli destilleerimise vabrikute sisseseedad, lastakse kuni 1. sept. 1924. a. läbi ilma tollita kaubandus-tööstusministri tunnistuse põhjal. See muudatus astub jõusse 1. septembrist s. a. („R. T.“ nr. 106 — 17. aug. 1923.)

Tullitulumaksu seadus ja määrus veotarif nr. 12 ja 15 muutmise kohta on avaldatud. („R. T.“ nr. 107/23. a.)

Toimetusele saadetud kirjandus.

Eesti Pank (The Bank of Esthonia) in 1922, 48 lk. Kahju, et Eesti Pank tarviliuks ei pea umbes samalaadilist ülevaadet oma tegevusest, Eesti rahanduse, kaubanduse ja tööstuse seisukorrast ka Eesti keeles välja anda ja suuremal hulgal laiali laotada, mis arusaamist meie majandusliste probleemide üle ka kodus aitaks kasvafada. Nagu viimased sündmused näitavad, ei ole see ülesanne sugugi vähema tähtsusega kui propaganda väljamaal.

Uudisena leiame raamatukesest teate, et valitsus kavatses järgneval riigikogu istangjärgul rahareformi seaduse-elnõuga esineda. Selle põhjal fikseeritakse 100 Emk. — 1½ kuld franki ja antakse riigikassa tähed, kulla ja välisvaluutatagavarad Eesti pangale üle. Pank reguleeriks siis sirkulatsiooni nagu seda enne sõda tegid kesk-emissiooni pangad. Loodame, et valitsus täiesti oma senist seisukohta on revideerinud ja rahareformile just selles sihis lähemale astub. Seni kuulus valitsuse ringkondadest teistsuguseid arvamisi.

Eesti Statistika kuukiri nr. 15 (4) 1923. Riigi Statistika Keskküroo väljaanne, Tallinnas.

K. Zolk. **Kodumaa kahjulikumad putukad.** Riigi Statistika Keskküroo väljaanne, Tallinnas.

Turu ülevaadet.

Lihaturg.

Põllum. Kesküh. „Estonia“ teatel on 13.—18. aug. Eesti tapamajades tapetud ja tembeldatud:

	Kariloomi	Vastikaid	Sigu
Tallinnas	555	221	421
Tartus	210	91	164
Teistes linnades	228½	133	192
Kokku	993½	445	777
Eelmisel nädalal	919½	672	587

Tallinnas olid hinnad läbistikkü (markades puuda eest):

	Sel nädalal.	Eelmisel näd.
Numloomad { eluskaal	550—600	550—600
{ tapetud	800—950	750—900
Numvasikad { eluskaal	800—	600—800
{ tapetud	1200—1320	1000—1280
Numsead { eluskaal	1200—	1080—1200
{ tapetud	1560—1640	1560—1640

Võiturg.

13—18. augustini 1923. a. on Eestist võid välja viidud:

Rootsimaale	867 tünni
Inglismaale	340 „
Daanimaale	16 „
Siseturgu jäänud	114 „

Kokku 1337 tünni.

Möödaläinud nädalal on Inglise turul võihinnad veidi tõusnud. Sadama tööliste streik on lõppenud. Võid tuleb külmetusmajadest palju turule. Võib hindade tõusmise peale loota.

Rahaturg.

Tähtsamate arvete seis Eesti-Pangas—Tallinn.
(miljon markades)

	14.VIII.	21.VIII.	Muutus
Kassa	748,2	694,8	— 53,4
Välisvaluuta kassas ja väljamaa pankades	174,5	163,4	— 11,1
Laenu välisvaluutas	267,1	296,3	+ 29,2
Diskont. vekslid	1.043,8	1.054,7	+ 10,9
Konto-korreni	2.188,0	2.188,9	+ 0,9
Pangafähed	2.350,0	2.350,0	muutuseta
Riigikassa	1.581,2	1.624,3	+ 43,1
Hoiusummad	583,2	535,8	— 47,4

Tallinna börs kursisedel

Kuupäev		1 dollar	1 naelssterling	1 milj. Saksa marka	100 Soome marka	100 Rootsi krooni	100 Daani krooni	100 Prantsuse frk.	100 Holl. guld.	100 Läti rubla	100 Tšehhi kr.	1 kuld rubla	100 Itaalia liiri	100 Helveetia fr.
20.VIII	O.	346	1577	75	953,5	9215	6385	1905	13600	133,6	1010	170	1480	6285
	M.	347,5	1584	100	963,5	9253	6485	1935	13700	137,1	1040	—	1510	6335
	T.	347,5	1584	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21.VIII	O.	346	1576	50	951	9200	6400	1920	13600	133,6	1010	170	1480	6275
	M.	347,5	1583	70	961	9250	6500	1950	13700	137,1	1040	—	1510	6325
	T.	—	1583	—	—	9245-50	—	—	—	—	—	—	—	—
22.VIII	O.	346	1577	50	952	9210	6425	1970	13510	133,6	1010	170	1485	6275
	M.	347,5	1584	75	962	9260	6525	2000	13710	137,1	1040	—	1515	6325
	T.	347,5	—	—	950	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23.VIII	O.	346	1578	60	952	9250	6410	1935	13625	133,5	1010	170	1495	6285
	M.	347,5	1585	80	962	9255	6510	1965	13725	137	1040	—	1525	6335
	T.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24.VIII	O.	346	1578	65	952	9215	6460	1945	13610	133,5	1010	170	1490	6275
	M.	347,5	1585	90	962	9265	6500	1975	13710	137	1040	—	1520	6325
	T.	347,5	—	—	961	—	6490	—	—	—	—	—	—	—

Tähtsamate en gros kaupade hinnad, mis käesoleval nädalal kauba börsel koteerimise komisjoni poolt koteeriti.

Jahud: nisu, pehme, kõrgem Ameerika sort. pd.	570—610	Kohvi, Kesk-Ameerika sordid	3800—4200
„ „ sõre Ameerika	610—640	„ „ Mexiko	—
A/S. Rotermanni tehaste jahud: nisu, pehme,	460—595	Tee, lahtine Pekoe broken, Java	4000—4200
„ „ sõre	605—630	„ „ Orange Pekoe, Java	5200—5400
„ „ pehme, teised sordid	—	„ „ „ „ Tseilon	5700—6000
Rukki jahud	265—275	„ „ „ „ Hiina	6000—7000
„ „ püül	420—450	Suhkur, peenike, valge, Dantsigi	990—1000
Nisu, Eesti	—	„ „ Ameerika, Java	980
Rukis	—	„ „ Czechoslovaakia	—
„ Vene, frco Tallinn, Holl.k. 118	210—215	Siirup, kartuli, B 42 ^o	800
Kaerad, toidu	260—275	„ „ B 38 ^o	740
Odrad, õlle	—	„ „ Glucose	740
Erned, rohelistad, Eesti	—	Sool, lahtine	38
„ „ Hollandi	—	Heeringad, Yarmouth, Mattie, tünn	—
Riis, Burma II.	490—510	„ „ Shotti Mat Full	3200
Kartulid, eksport	—	„ „ Mattie	3000
„ „ piirituse	—	„ „ Norra Full	—
Kartuli helbed	—	„ „ Islandi	2200
Kartuli tärklis „Superieur“	600	„ „ Slo Full	2100
Plim, pudelites ltr.	15	Liha, sea, I. sort pd.	1480—1640
Või, melerei, eksport pd.	3800—4000	„ „ looma, I. sort	550—850
Margariin, väljamaa	1600—1700	Liha, looma	—
Juust, kohalik, Schweitsi. pd.	2400—2600	Pekk, eksport. I s.	—
„ „ Backst.	1800—1920	Heinad, aasa vaguniviisi	—
Kaseln	1000—1450	„ „ ristik	—
Munad, eksport I. s. (sinine tpl.)	12—13	Õlikoogid, linaseemne frko Tallinn	—
„ „ II. s.	11—11,5	„ „ puuvillaseemne	—
Kakao, Inglis	1200—1400	Nisukliid	175—180
„ „ Ameerika	1000—1200	Puuvilla riie, Bjas, D. I. ars.	37,5—41,75
„ „ Hollandi	1450—1600	„ „ Mitkal, ekstra	29—30,75
Kohvi, Rio, Santos	2700—3100	Lina, Liivi R. 10 pd.	—
„ „ Guatemala	3300—3500	„ „ Võru-Petseri	—
		„ „	—

Üina seemned, õli 87 ¹ / ₂ % basis fr. Tall.	—
külvil 98—99 " pd.	—
Takud, Codilla I. "	—
II. "	—
Kivisüsi, auru, Yorkshire 2k. pest.	54—56
Newcastle "	52—53
sépa "	60—61
Koks, valu "	—
gaasi "	75
Põlevkivi, I. sort "	10
Põlevkivi, II. sort "	7,5
III. " "	5
Raud, sordi "	290—300
latt "	—
vits "	440—500
raud plekk "	460—520
" " tsingitud "	700—720
Teras Inglis "	—
Saksa "	—
nikkel "	—
vedru "	470—590
valu "	—
tööriistade "	1000—1100
talla "	—
Malm "	230—250
Inglitina "	6000—6600
Seatina "	850—875
Vask, plekk punane "	4000—4080
" " valge "	3600—4600
Tsink-plekk "	1600
Masinaõli, Vene, Nobel No. 6. "	—
Ameerika "	500—600
solaar "	—
auto Vacquum Comp. "	1200—1400
auto "	650—800
Tsilindriõli, Vene "	—
Ameerika "	520—625
Põlevkivi õli "	200—240
pigi "	300
Nafta, Vene "	260
Ameerika "	180—200
Petrooleum, Vene "	230—240
Ameerika "	220—230
Bensiin, Vene "	730
Ameerika "	700—730
Piiritus, eksport. (excl. vaat) fob ltr.	\$ 0,17
Pesusooda pd.	225—235
Seebikivi 72% ₀ , Inglis "	570—580
Parafiin 102 ¹ —110 ⁰ } "	—
120 ⁰ —134 ⁰ } "	—
Parkimise ekstrakt "	850
Väävel, õie 98% ₀ "	360
Värvid, nigrosin vees sulav, välj. kg.	500
tsinkvalge Prants. roh. PZ. "	1500
tinavalge Inglise "	1200—1300
ooker Prants. "	280—350
Superfosf. „Silva“ (k. 6 pd.)	—
17-18% ₀ fr. Tallinn "	605
Väetisained Superfosf. E.T.K. must kukk (k. 6 pd.) 18—20% ₀ fr. Tallinn	615—625
Thomasjahu k.100kg. 14-17% ₀	560—635
Kaalisool, 30% ₀ , kott 6 pd. frkojaam	445
" " 40% ₀ "	605
Kainiit 12% ₀ lahtine, pd.	—
Chiili salpeeter, kott 6 pd.	2750

Paber, rotatsioonil "	430
Tsement, Portland, Port-Kunda pütt 10 pd. 10 naela frko Tall. "	745
Tsement, Portland, Port-Kunda pütt 10 pd. 10 naela fr. Kunda. "	700
Tsement, Portland, Aseri " Tallinn "	690
fr. Aseri "	655
Kriit, toores "	100
pestud "	110—130
Asfalt "	—
Tõrv, kivi "	265—290
puu "	300—320
Lubi "	36—40
Gips, tiikkides frko Isborsk "	—
jahvatatud " "	—
krohvimise, loko "	—
Teliskivid, I. sort, tuhat, fr. Tall.	6300
Puumaterjalid, saetud D/B/B/ Eesti Strd I, II ja III s. frko Tal.	—
Puumaterjalid "	—
IV s. "	—
propsid; 7x7 "	—
liiprid "	—
Põletispuud, sega 20% ₀ kaski, k. sid.	—
Nahk, talla, Eesti kodumaa tooresnahast valmistud . pd. I s.	4400—4600
Nahk, talla, Ameer. tooresn. valmist. I sort	5000—5200
Nahk, talla, Ameer. tooresn. valmist. II sort	4400—4600
Tuletikud, origin. kast (500 karpi)	5850—5900
Toores nahk väiksed ja suured	—

Prahid :

Lina	
Tallinn — Stettin tonn	1500
" — Ghent "	26 sh.
" — Dundee "	—
" — Belfast "	—
" — "	—
" — "	—
Takud + %	
Puumaterjalid D/B/B/ standard	
Tallinn — London "	—
" — E. C. C. P. (Ingl. idarand)	—
" — Antwerpen "	B. fr. 120
" — Southampton "	\$ 0,46
" — Manchester "	—
" "	—
" "	—
Segakaup	tonn
Tallinn — Stettin "	Emk. 1200
" — London "	—
" — Stockholm, või "	Rkr. 25—35
" "	—
" "	—
Kartulid	
Tallinn "	—
" "	—
" "	—
" "	—
" "	—
" "	—